

«Το Απόθεμα Βιόσφαιρας του Πάρνωνα στην κρίση της UNESCO»

Καθηγητής Μιχαήλ Σκούλλος

*Διευθυντής της Έδρας και Δικτύου UNESCO για την Διαχείριση & Εκπαίδευση για την Αειφόρο
Ανάπτυξη στη Μεσόγειο στο ΕΚΠΑ.*

Πρόεδρος της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής MAB/UNESCO (Άνθρωπος και Βιόσφαιρα).

Πρόεδρος του Μεσογειακού Γραφείου Πληροφόρησης (MIO-ECSDE).

Τα «Αποθέματα Βιόσφαιρας»

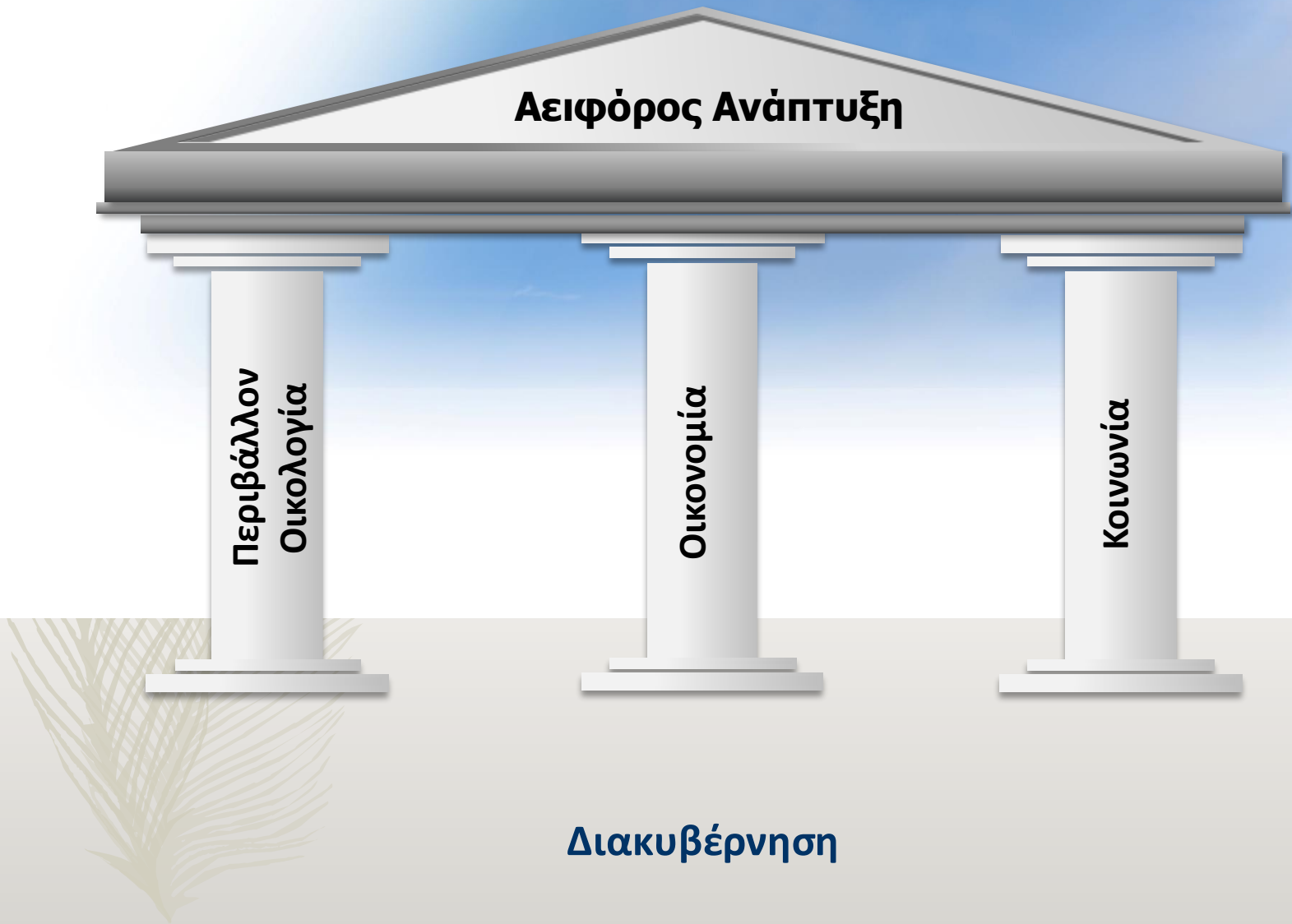

Τα «Αποθέματα Βιόσφαιρας» του Προγράμματος «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» (MAB) της UNESCO, είναι περιοχές που δημιουργούνται για την **προστασία της βιολογικής και πολιτισμικής ποικιλότητας** με ταυτόχρονη **προαγωγή της αειφόρου οικονομικής τους ανάπτυξης**. Δεν αποτελούν μια ακόμη κατηγορία προστατευόμενων περιοχών αλλά αφορούν μεγάλες γεωγραφικές ενότητες (π.χ. στα Αστερούσια, η χερσαία τους έκταση είναι περίπου 390 τετρ. χιλιόμετρα που συμπληρώνεται από μεγάλη θαλάσσια ζώνη) που περιλαμβάνουν συχνά προστατευόμενες περιοχές, εθνικούς δρυμούς, περιοχές Natura και αρχαιολογικούς χώρους με τις αντίστοιχες προβλέψεις.

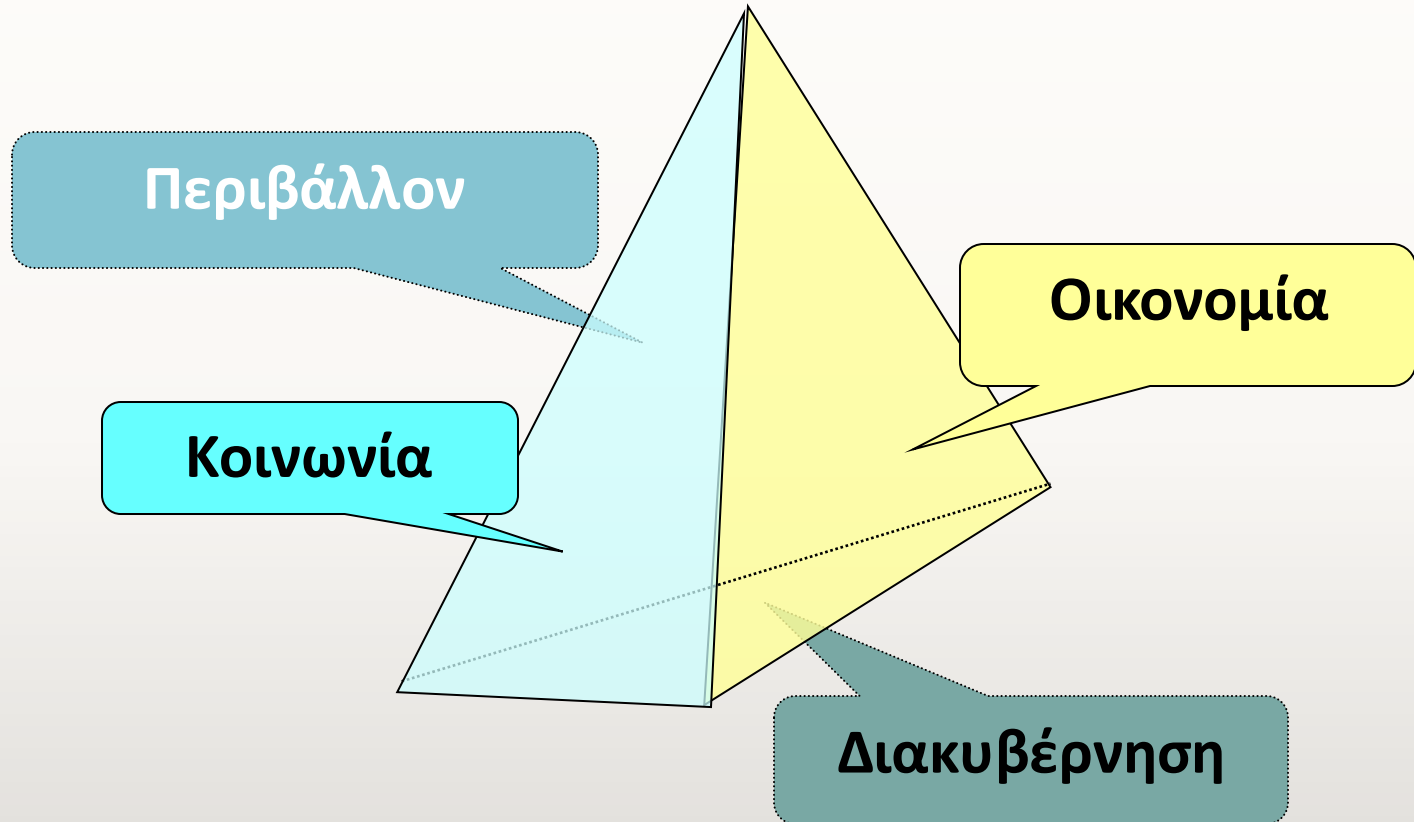
Μονόδρομος

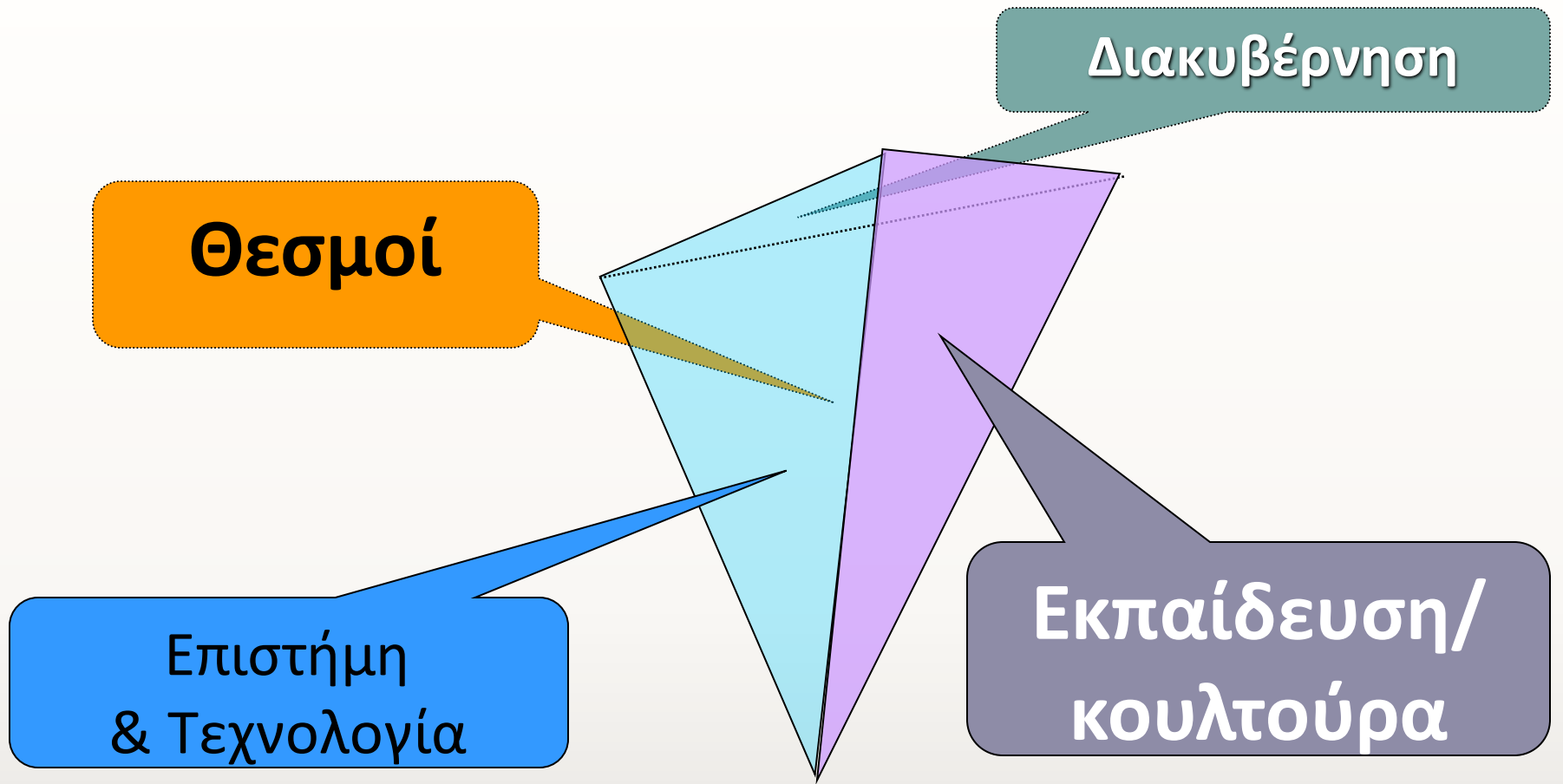
Μονόδρομο αποτελεί μια **ανάπτυξη** που πρέπει να είναι **αισιφύρος**, όπου η οικονομία, η κοινωνία και το περιβάλλον συνεργάζονται ώστε κανένα από τα τρία να μην υποφέρει από την ανάπτυξη των άλλων.

Απεικόνιση Αειφόρου Ανάπτυξης

Η Αειφόρος Ανάπτυξη σαν τετράεδρο με βάση την Διακυβέρνηση

Ανάλυση της Διακυβέρνησης και των αναγκαίων εργαλείων της για την προσέγγιση της αειφόρου ανάπτυξης

Από την θεωρία στην πράξη

Ανάπτυξη που καταστρέφει το περιβάλλον, διαβρώνει την ικανότητα των οικοσυστημάτων να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους και την φυσική άμυνα των οργανισμών στις νόσους και σπαταλά τους φυσικούς πόρους: στον 21^ο αιώνα είναι ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΗ

«Μουσειακή» προσέγγιση προστατευόμενων περιοχών χωρίς συμμετοχή της κοινωνίας είναι πλέον:

ΞΕΠΕΡΑΣΜΕΝΗ

Τα αποθέματα Βιόσφαιρας ως μοντέλα Εφαρμοσμένης Αειφόρου Ανάπτυξης

A New Roadmap for the
Man and the Biosphere (MAB) Programme
and its World Network of Biosphere Reserves

MAB Strategy (2015-2025)
Lima Action Plan (2016-2025)
Lima Declaration

Τα «Αποθέματα Βιόσφαιρας» ιδρύονται υπό την αιγίδα του Εκπαιδευτικού, Επιστημονικού και Πολιτιστικού Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO) και στα πλαίσια του Προγράμματός του «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» (MAB/UNESCO). Ο σκοπός του προγράμματος MAB, όπως καθορίστηκε ήδη από το 1974 και επικαιροποιήθηκε το 2016 μέσω της Στρατηγικής του MAB για την περίοδο 2015-2025, είναι η επίτευξη μιας **βιώσιμης ισορροπίας** μεταξύ των ενίοτε αντικρουόμενων στόχων της προστασίας, της οικονομικής ανάπτυξης και της διατήρησης των πολιτισμικών αξιών.

Το Παγκόσμιο Δίκτυο

Στο Παγκόσμιο Δίκτυο ανήκουν **748 περιοχές** σε όλο τον κόσμο, ενώ από τη χώρα μας έχουν ενταχθεί ο **Όλυμπος** και το **Φαράγγι της Σαμαριάς** ήδη από τη δεκαετία του 1980 και πρόσφατα, με νέες αυξημένες απαιτήσεις ένταξης, η **περιοχή των Αστερουσίων** στην Κρήτη. Τα Αποθέματα Βιόσφαιρας (Biosphere Reserves) αποτελούν σήμερα **υψηλότατου κύρους περιοχές** συνδυασμένης Προστασίας του Περιβάλλοντος και της Πολιτισμικής Κληρονομιάς με παράλληλη δυναμική προώθηση της Αειφόρου Ανάπτυξης των περιοχών που εντάσσονται στο πρόγραμμα.

Διαδικασία υποβολής υποψηφιότητας

Για να χαρακτηριστεί μία περιοχή ως «Απόθεμα Βιόσφαιρας», **πρέπει να προταθεί από την κυβέρνηση της κάθε χώρας, έχοντας την υποστήριξη των τοπικών και περιφερειακών Αρχών και των τοπικών κοινωνιών, να εγκριθεί και να προταθεί από την Ελληνική Εθνική Επιτροπή ΜΑΒ, η οποία υπάγεται στην Ελληνική Εθνική Επιτροπή για την UNESCO.** Η υποβολή της πρότασης πρέπει να έχει ολοκληρωθεί μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2024.

Διαδικασία υποβολής υποψηφιότητας

Η πρόταση υποβάλλεται στην **Διεθνή Επιστημονική Επιτροπή του δικτύου**, η οποία αποφασίζει και προβαίνει συνήθως σε διευκρινιστικές ερωτήσεις ή και προτάσεις συμπλήρωσης/βελτίωσης. Με βάση την **θετική εισήγηση**, το Πρόγραμμα «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» της UNESCO, **εγκρίνει την ένταξη στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας** κατά την επόμενη, (25^η) Γενική Συνέλευση στα κεντρικά γραφεία της UNESCO στο Παρίσι, σε ημερομηνία που δεν έχει ακόμα καθοριστεί, εντός του 2025.

Δομή του Αποθέματος Βιόσφαιρας

Προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις της UNESCO, κάθε Απόθεμα Βιόσφαιρας πρέπει να εμπεριέχει τρεις ζώνες:

(1) την **ζώνη του «πυρήνα» (core zone)** όπου κυρίαρχη είναι η προστασία της βιοποικιλότητας εκτός οικισμών,

(2) την **ζώνη εξουδετέρωσης ή αντιστάθμισης (buffer zone)** με χαλαρότερους περιορισμούς χρήσεων και έμφαση σε λειτουργίες και υπηρεσίες όπως η εκπαίδευση για περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη, η επιστημονική έρευνα, ο οικοτουρισμός και ήπιες γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες,

(3) την λεγόμενη **«μεταβατική/περιφερειακή ζώνη» (transition zone)** όπου εντάσσονται οι οικισμοί, καλλιέργειες, τουρισμός και άλλες χρήσεις με αειφορικό αναπτυξιακό προσανατολισμό.

Προσέγγιση ΜΑΒ/UNESCO
για Αποθέματα Βιόσφαιρας

Περιοχή απόλυτης προστασίας

Αρχαιολογικός
χώρος

Ζώνη εξουδετέρωσης -
αντισταθμιστική
(buffer)

Οικισμός

Οικισμός

Περιοχή 'μεταβατικής'
Προστασίας (transition zone)

Διαχείριση «διαφοροποιημένης έντασης»

Με το σύστημα αυτό επιτυγχάνεται «διαφοροποιημένης έντασης» διαχείριση και οι ζώνες του πυρήνα και της αντιστάθμισης **μπορούν να συμπίπτουν με τις περιοχές Natura, αρχαιολογικούς χώρους, κλπ.,** οπότε **κανένας «πρόσθετος» περιορισμός δεν επιβάλλεται,** δεδομένου ότι η αποτελεσματική προστασία της διατήρησης της βιοποικιλότητας και ακεραιότητας της πολιτισμικής κληρονομιάς εξασφαλίζεται από τις ήδη υπάρχουσες αυστηρές προβλέψεις.

Αποθέματα Βιόσφαιρας προωθούν προοπτικές για επιτυχείς συνδυασμούς των τριών λειτουργιών:

(1) Προστασία βιοποικιλότητας και πολιτιστικής κληρονομιάς, μνημεία, οικισμοί, άυλη κληρονομιά (βλέπε χειροτεχνία, παραδόσεις, κλπ),

(2) Παροχή μη ρυπογόνων ηπίων υπηρεσιών, όπως εκπαίδευσης, οικοτουρισμού (με αναρρίχηση, πεζοπορία, ποδηλασία, ιππασία, κολύμβηση, καταδύσεις), του αγροτουρισμού και άλλων μορφών περιβαλλοντικά υπεύθυνου τουρισμού) και

Πρώθηση αιφόρων αναπτυξιακών δραστηριοτήτων

(3) **Πρώθηση αιφόρων αναπτυξιακών δραστηριοτήτων**, εντός και εκτός παραδοσιακών οικισμών, με καλοσχεδιασμένες παραθεριστικές εγκαταστάσεις, προσεγμένη γεωργία, κτηνοτροφία, μελισσοκομία, δραστηριότητες γυναικείων και άλλων συνεταιρισμών με στόχο την παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος και αιφόρο οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και με συγκράτηση του ντόπιου πληθυσμού και επανάκαμψη νέων που έχουν φύγει.

(4) **Πρώθηση με συνδυασμό των παραπάνω επιτυγχάνεται ταυτόχρονα με την εφαρμογή των παγκοσμίως συμφωνημένων Στόχων της Αειφόρου Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals /SDGs)** σε τοπικό επίπεδο.

Κύριοι παράγοντες για επιτυχή υποβολή και ένταξη στο Παγκόσμιο Δίκτυο MAB/UNESCO.

Πέραν από τη μεγάλη σημασία της βιοποικιλότητας μιας περιοχής και της ύπαρξης σε αυτή, μνημείων, παραδοσιακών οικισμών και στοιχείων ζωντανής άυλης πολιτισμικής κληρονομιάς (τοπικών τραγουδιών, χορών, κουζίνας) είναι τα ακόλουθα:

- **η ομόθυμη θέληση τοπικών αρχών (Περιφέρειας και Αυτοδιοίκησης) και των κατοίκων**
- **Η στήριξη της προετοιμασίας του φακέλου και της λειτουργίας του αποθέματος από τοπικές/περιφερειακές Αναπτυξιακές Εταιρίες**, ικανών να στηρίξουν την προσπάθεια με σωστές μελέτες και απλές, ευέλικτες δομές ώστε να επιτύχουν για τον τόπο τους αυτήν την διάκριση που έρχεται μαζί με απτά και αξιοποιήσιμα στοιχεία.

Πλεονεκτήματα

1. Παγκόσμια **αναγνώριση** κάνοντας ευρύτατα γνωστή την περιοχή.
2. Η περιοχή εντάσσεται σε μια **ομάδα «αριστείας»** με δυνατότητες στενής συνεργασίας και ανταλλαγής εμπειριών και προγραμμάτων μεταξύ τους.
3. Ενιαία δημοσιοποίηση και **προώθηση ποιοτικών προϊόντων και υπηρεσιών** (π.χ. τουρισμού) που παράγονται ή παρέχονται στο Απόθεμα Βιόσφαιρας και μπορούν να συνδυαστούν με διάφορες μορφές «επισημάνσεων» κύρους.
4. Η περιοχή αποκτά ένα **διαχειριστικό σχέδιο** που βοηθά τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς στον προσανατολισμό των προτεραιοτήτων και δραστηριοτήτων τους και επιταχύνει δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις.

Πλεονεκτήματα

5. Όχι λιγότερο σημαντική είναι η **θετική επίδραση στο ηθικό των κατοίκων** και επαγγελματιών που συνδέεται με την δικαιολογημένη υπερηφάνεια ότι η περιοχή τους συγκαταλέγεται μεταξύ των εκλεκτών περιοχών του κόσμου όπου διατηρούνται πολλά σημαντικά φυσικά και πολιτισμικά στοιχεία και επιχειρείται μια κοινή προσπάθεια για να διατηρηθούν ως κεφάλαια για την αειφόρο ανάπτυξη της παρούσας και των επόμενων γενεών.

Συμπερασματικά:

Η ένταξη της ευρύτερης περιοχής Πάρνωννα – Κάβου Μαλέα στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας του Προγράμματος Άνθρωπος και Βιόσφαιρα MAB/UNESCO μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην προστασία του φυσικού και πολιτισμικού κεφαλαίου της περιοχής και στην αειφόρο ανάπτυξη της.

Για την επιτυχία της ένταξης υφίστανται οι προϋποθέσεις, ασφαλώς χρειάζεται συστηματική προετοιμασία της κοινής γνώμης, συνεργασία των δημόσιων αρχών και των οικονομικών παραγόντων και υποστήριξη από την Ελληνική Εθνική Επιτροπή MAB/UNESCO την οποία μπορείτε να θεωρείτε δεδομένη.

Σας ευχαριστώ πολύ!!

scoulllos@chem.uoa.gr

info@mio-ecsde.org